

ילדים עם מוגבלות באוכלוסייה הבדואית בנגב

חגית סופר-פורמן ♦ ליטל ברלב ♦ נורית גדג'

- צריכת שירותים מגוונים על ידי ילדים עם מוגבלות ובני משפחותיהם
- מחסור במידע על ילדים עם מוגבלות בישראל, ובאוכלוסייה הבדואית בפרט
- מאפייני תרבות וגאוגרפיה המשפיעים על צריכת השירותים
- ממחקרים קודמים עלה כי 9.1% מכלל הילדים הבדואים בנגב הם ילדים עם מוגבלות לעומת 7.6% בקרב האוכלוסייה היהודית^{^^}
- צורך במחקר עדכני

[^]שטרסברג, נ., נאון, ד. וזיו, ע. (2008). ילדים עם צרכים מיוחדים באוכלוסייה הבדואית בנגב: מאפיינים, דפוסי שימוש בשירותים והשלכות הטיפול בהם על האמהות. דמ-503-05. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל.

[^]נאון, ד., יפרח, א. ובייץ-מוראי, ש. (1998). סקר ארצי על ילדים עם נכויות בישראל: שלב 1: הסינון. דמ-324-98. מכון מאירס-ג'וינט-ברוקדייל והמוסד לביטוח לאומי.

מטרות המחקר

בחינת החסמים לצריכת השירותים
וצרכים לא מסופקים בתחומים אלו

מיפוי השירותים הקיימים עבור ילדים
עם מוגבלות ובני משפחותיהם
באוכלוסייה הבדואית בנגב בתחומי
החינוך, הבריאות והרווחה

תוצאות המחקר יהוו בסיס מידע לצורך שיפור והתאמת שירותים
קיימים ופיתוח שירותים חדשים

- 1. איתור מידע באתרי אינטרנט רשמיים של משרדי ממשלה וספקי שירותים**
- 2. ניתוח נתונים מנהליים שהתקבלו עבור מחקר זה ממשרד החינוך, ממשרד הרווחה והביטחון החברתי, מהמוסד לביטוח לאומי, מ-360⁰ – התוכנית הלאומית לילדים ונוער בסיכון ומשירותי בריאות כללית**
- 3. 40 ראיונות עומק עם אנשי מקצוע העוסקים במתן שירותים לילדים עם מוגבלות ועם הורים לילדים בדואים עם מוגבלות. שבוצעו על ידי צוות המחקר בעברית, ועל ידי מראיינים דוברי ערבית מטעם עמותת "אגי'ק-מכון הנגב"**

ממצאים

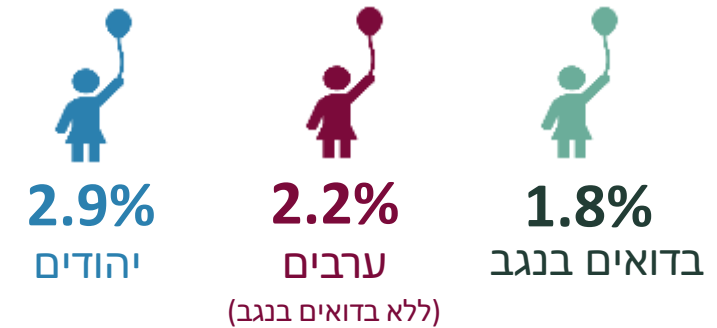

שיעור איתור נמוך של ילדים עם מוגבלות, לעומת האוכלוסייה היהודית והערבית

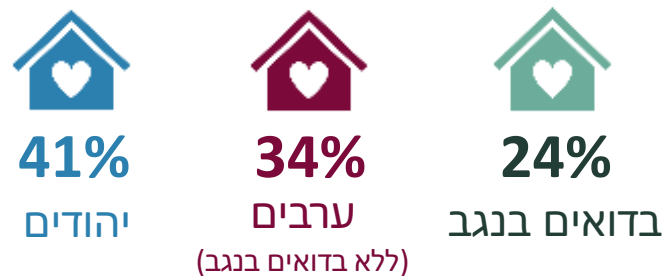
אחוז הילדים הלומדים בחינוך המיוחד

אחוז הילדים המקבלים גמלת ילד נכה

אחוז הילדים עם מוגבלות מן הילדים שאותרו במסגרת 360⁰ – התוכנית הלאומית לילדים ולנוער בסיכון

מספר מסגרות החינוך המיוחד, לכל אלף ילדים בקבוצת הגיל

5.36

3.47

2.02

גני ילדים (3-6)

0.39

0.32

0.10

בתי ספר (6-21)

2.93

2.25

2.08

כיתות חינוך מיוחד
בבתי ספר רגילים
(6-17)

יהודים

ערבים
(ללא בדואים בנגב)

בדואים בנגב

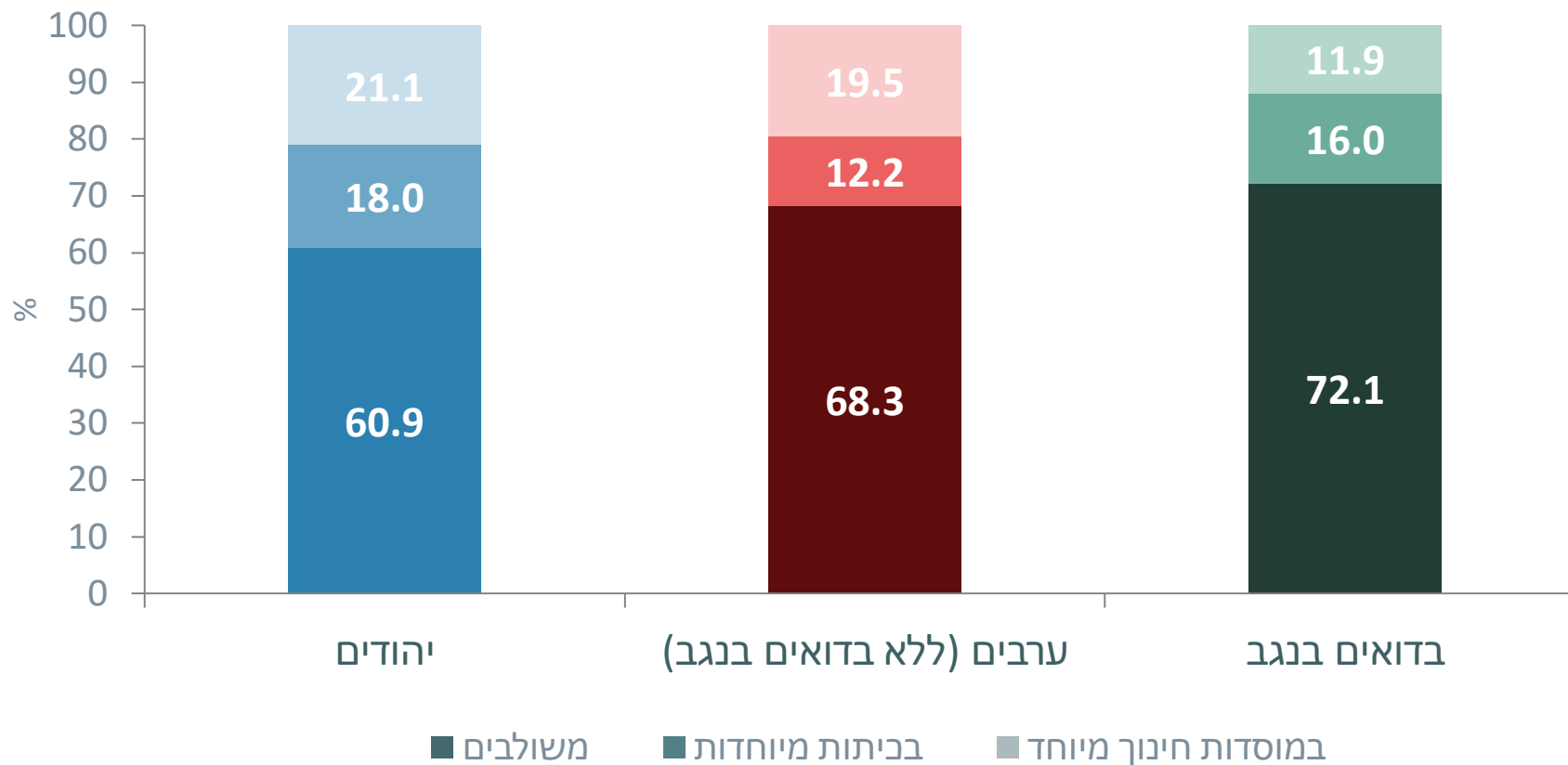

שיעור שילוב גבוה של תלמידי החינוך המיוחד

נובע ככל הנראה מן ההיצע המצומצם של מסגרות חינוך מיוחד

התפלגות תלמידי החינוך המיוחד לפי סוג מסגרת החינוך, בשלוש האוכלוסיות (באחוזים)

היקף המענים לילדים עם מוגבלות מן היישובים הבדואיים הבלתי מוכרים קטן מהיקף המענים לילדים עם מוגבלות מן היישובים המוכרים.

אחוז הילדים המטופלים בשירותי התפתחות הילד של שירותי בריאות כללית

10.51%

יהודים

2.90%

בדואים ביישובים
לא מוכרים

3.45%

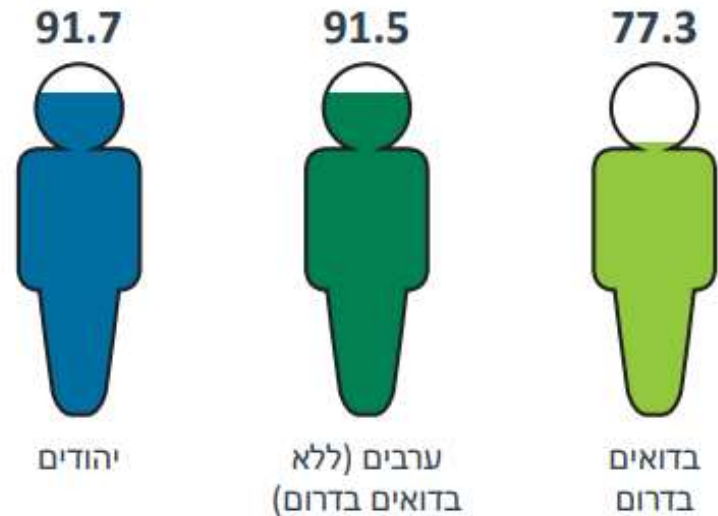
בדואים ביישובים
מוכרים

מחסור בעובדים מקצועיים, בעיקר דוברי ערבית בתחומי התפתחות הילד

שיעור התקנים המאוישים של עובדים סוציאליים בתחום המוגבלות, לפי אוכלוסייה (באחוזים)

ריפוי בעיסוק

1 | 26

פיזיותרפיה

2 | 10

קלינאות תקשורת

0 | 20

פסיכולוגיה

0 | 4

■ מטפלים בשפה הערבית

■ מטפלים בשפה העברית

חסמים לצריכת שירותים

4

חסמים שמקורם
בתשתיות מידע
לקויות

3

חסמים הנוגעים
להיבט האישי,
למשפחה ולקהילה

2

חסמי זמינות
ונגישות

1

חסמים הנוגעים
למשאב
האנושי-מקצועי

חסמים לצריכת שירותים

1. חסמים הנוגעים למשאב האנושי-מקצועי

- מחסור באנשי מקצוע
- הכשרה לא מספקת של אנשי המקצוע בתחום המוגבלות

2. חסמי זמינות ונגישות

- מחסור במענים
- חסמי מרחק, דרכים ותחבורה
- עלויות כלכליות
- מחסור במידע ובשירותים בשפה הערבית ובהתאמה תרבותית

חסמים לצריכת שירותים

3. חסמים הנוגעים להיבט האישי, למשפחה ולקהילה

- תפיסות כלפי אנשים עם מוגבלות
- היכרות מצומצמת עם תהליכים בירוקרטיים לאבחון, טיפול ומיצוי זכויות

4. חסמים שמקורם בתשתיות מידע לקויות

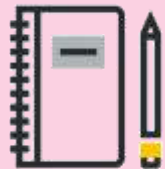
- מחסור במידע ובנתונים, והיעדר תיאום בין גורמי השירות והטיפול

גורמי חוסן

3

עלייה בשיעור
הסטודנטים
להשכלה גבוהה^א

2

ערבות הדדית

1

דמויות סמכות
בקהילה

^אמקורות המידע: אבו-כאף, ס. (2021). תמורות בחברה הערבית בדואית; קמינסקי, ש. (2018). מיפוי ילדים עם מוגבלות בגיל הרך בחברה הבדואית בנגב. ג'וינט ישראל-אשלים.

המלצות

- **בניית מסלולים לעידוד צעירים בדואים ללמוד מקצועות בתחומי התפתחות הילד**
- **הרחבת היצע השירותים ושיפור הנגישות (למשל, מערך ניידות טיפולים)**
- **קידום מערך הסברה בנושא המוגבלות בשיתוף מנהיגים, אנשי חינוך והורים, במטרה להפחית את הסטיגמה ולהגדיל את היקף האבחון והטיפול**
- **פיתוח מנגנוני תמיכה להורים, לדוגמה: מתאמי טיפול, קבוצות תמיכה (פרונטליות ומקוונות)**
- **איסוף נתונים שוטף על מוגבלויות ומאפיינים נוספים בעלי חשיבות על אוכלוסיית היעד**

לצורך יישום ההמלצות מוצע להקים, צוות אזורי בין משרדי, וצוותים רב-תחומיים לפיתוח מענים ובחינת צרכים מותאמים תוך שיתוף ציבור

תודה על ההקשבה

LitalB@jdc.org

NuritGu@jdc.org

